

Ivan CANKAR:

KOSTANJ POSEBNE SORTE

1. O AVTORJU

Ivan Cankar se je rodil 10. maja leta 1876 v kmečko družino na Vrhniki. V družini je bilo osem otrok.

Leta 1882 je začel hoditi v osnovno šolo na Vrhniki. Šest let kasneje se je z odličnim uspehom vpisal na ljubljansko realko. Stanoval je pri očetovem bratrancu Šimnu.

Leta 1896 je odšel na Dunaj študirati tehniko, a se je kmalu prepisal na slavistiko. Eno leto kasneje mu je umrla mati, kar ga je zelo prizadelo. Leta 1907 je kandidiral za župana, vendar ni bil izvoljen. Nato je nekaj časa živel pri sorodnikih, ampak se je kmalu preselil na Dunaj in tam živel do leta 1909. Leta 1913 je imel predavanje, tam pa je govoril v prid jugoslovanski politični zvezi. Obsodili so ga na teden dni zapora. Eno leto kasneje je bil avgusta aretiran zaradi simpatije do Srbov. Izpustili so ga šele 9 oktobra. Medtem, ko je bil v zaporu mu je umrl oče.

Leta 1915 je šel k vojakom, a je bil zaradi bolezni en mesec kasneje odpuščen. Čez dve leti se je preselil v Ljubljano. Leto kasneje je še bival na Bledu, proti koncu leta pa je ponesreči padel po stopnicah in se hudo poškodoval. Umrl je 11. 12. 1918 v Cukrarni, pokopan pa je na Žalah skupaj z Murnom, Kattejem, Zupančičem ali drugače imenovano v »skupni grobnici moderne«.

2. DELA

Poezija

- Erotika (1899, 2. izdaja 1902)
- Proza
- Vinjete (črtice) (1899)
- Knjiga za lahkomiselne ljudi (novele) (1901)
- Na klancu (roman) (1902)
- Ob zori (novele) (1903)
- Življenje in smrt Petra Novljana (povest) (1903)
- Gospa Judit (povest) (1904)
- Hiša Marije Pomočnice (roman) (1904)
- Križ na gori (roman) (1904)
- Potepuh Marko in kralj Matjaž (povest) (1905)
- V mesečini (novele) (1905)
- Martin Kačur (roman) (1906)
- Nina (roman) (1906)
- Smrt in pogreb Jakoba Nesreče (povest) (1906)
- Aleš iz Razora (povest) (1907)

- Hlapec Jernej in njegova pravica (povest) (1907)
- Novo življenje (roman) (1908)
- Zgodbe iz doline šentflorjanske (1908)
- Kurent (povest) (1909)
- Sosed Luka (novela) (1909)
- Za križem (novele) (1909)
- Troje povesti (povesti) (1911)
- Volja in moč (novele) (1911)
- Milan in Milena (roman) (1913)
- Podobe iz sanj (črtice) (1920)
- Mimo življenja (novele) (1920)
- Moje življenje (črtice) (1920)
- Grešnik Lenart (povest) (1921)

Dramatika

- Jakob Ruda (drama) (1901)
- Za narodov blagor (drama) (1901)
- Kralj na Betajnovi (drama) (1902)
- Pohujšanje v dolini šentflorjanski (drama) (1908)
- Hlapci (drama) (1910)
- Lepa Vida (drama) (1912)
- Romantične duše (drama) (1922)

Esejistika

- Krpanova kobila (esej) (1907)
- Bela krizantema (esej) (1910)

3. KOSTANJ POSEBNE SORTE

Črtica kostanj posebne sorte je izšla v zbirki Podobe iz sanj, leta 1917. Z drugimi črticami jo povezuje v celoto Cankarjeve doživljanje I. svetovne vojne.

Sestavljajo jo 31 zbirk črtic:

~ uvod, ~ 29 črtic, ~ epilog (konec)

Je črtica (najkrajša zvrst zaokrožene zgodbe, v središču pa je kak dogodek, pripetljaj, izsek iz življenja,, poudarek pa je na razpoloženju, doživljanju in položaju literarne osebe, je subjektivizirana pripoved)*

*subjektivizirana pripoved- prikazati, oblikovati kaj tako, da se čuti neposredna prisotnost zavesti, mišljenja osebk, pripoved- besedilo, ki sporoča potek dogajanja

Črtica je tudi:

- **Lirična (izpovedna)** → izpoveduje svoja čustva
- **Refleksivna** (premišljanje, razglabljanje)

- **Impresionistična** (vtis → impression)
- **Simbolistična** – izraža duhovno dojemanje sveta s simboli

Gre za simbolno in fantastično zgodbo o čudežnem kostanju, ki so ga ljudje hodili občudovati in iz njega črpati življenjsko energijo, mladost in ljubezen.

4. ZGRADBA

Ta pripoved je izmišljena ima pa neko sporočilo. Za to črtico je značilno, da je pomembno človekovo razmišljanje.

Zvrst je pripovedna proza~ pripoveduje o vsakdanjosti (kitica)

Sestavljajo jo:

- ❖ Uvod
- ❖ 29 črtic
- ❖ Epilog(konec ali zaključni del)

kratka pripoved ima en sam dogodek. To je marjetino srečanje mrtvaških kosti.pripovedovalec govori zelo os.oz subjektivno.kostanj je prikazan tako kakor ga vidi in doživlja pripovedovalec.pokopališče ki ga namesto zaklada pripovedovalec odkrije.

Glavni "junak" je posebljen kostanj, ki je prikazan tako kot ga doživlja pripovedovalec (živi v »zeleni samoti«, košati se..., ima tovariše)

5. SIMBLIKA

- kostanj je znamenje os.simbol življenske moči.
 - marjetin popačen obraz:simbol strašne resnice kakoršnjo prinese vojna.
 - zlati hrošči:simbol bogastva
 - pokopališče:simbol morije ki jo je prinesla prva svetovna vojna.
 - Zlata hrošči, ki se kot cekini sončijo na kostanjevih listih: simbolizirajo bogastvo. Znamenje le tega je zlato, po tem pa tudi njegova barva.
 - Grozljiva podoba, ki se skriva pod kostanjem: To neskončno pokopališče je simbol morije*, ki jo je prinesla prva svetovna vojna
 - *morija- ubijanje, morjenje.
- Simbolna je celotna pripoved saj se kaže kot sanjska podoba,za katero se skriva resničnost.*

6. SPOROČILA

- "Zdaj se je izkazalo od kod ta moč, ta ljubezen in ta mladost"!:

Pove nam, da iz smrti raste življenje oziroma, da je smrt pogoj za življenje.

- "Oj, prijatelj, ljubi moj, to nam bodo še cveteli kostanji"!:

To je napoved za množične smrti, ki jo prinaša vojna. Po vsem umiranju bo zmagalo življenje.

7. IDEJA

-ideja:iz smrti raste življenje.,smrt je pogoj za življenje.,idejo lahko razumemo tudi kot napoved,da še bolj množično smrti ki jo prinaša vojna,ali pa kot obljubo,da bo po vsem umiranju zmagalo življenje.torej je ideja črtice zaupaj v življensko moč in vse tiste vrednote,ki jih simbolizira cankarjev kostanj.to pa so dobrota,ljubezen vztrajanje.

8. KRATKA OBNOVA

V samotni naravi daleč od ljudi je živel kostanj. Vsi ljudje so ga hodili gledat, saj je bil drugačen od vseh drugih kostanjev. Vsak njegov list je bil znamenje moči, dobrote in vere.

Nekoč se je enooki babnici Marjeti sanjalo, da leze sem ter tja po kostanju zlat hrošč. Kmalu je bilo toliko hroščev, da je primanjkovalo listov, zato se je en hrošč spotaknil in padel naravnost v njeno naročje in ji lezil vse do nosu. Marjeta je kihnila in zlatega hrošča ni bilo nikjer več. Nato se je vzdramila in in premislila svoje sanje.

Malo pred polnočjo se je Marjeta napotila z rovicco in motiko na pokopališče. Kopala je vse do ranega jutra. Ko jo je dohitel sončni vzhod, je Marjeta zavpila na ves glas ter zbežala vse do vasi, na pokopališču pa pustila orodje.

Vaščanom je razložila kaj je videla in vsi so šli pogledat kar je rekla.

Okrog kostanja je bila razkopana in razorana zemlja, kopičile pa so se človeške lobanje. Stali so blede in bili so čisto tiho. Ko so šli nazaj proti vasi se je oglasil mož in rekel: "zdaj se je izkazalo, odkod ta moč, ta ljubezen in mladost" – oj prijatelji, ljubi moji, to nam bodo še cveteli kostanji!